

Mihin taiteilijaa tarvitaan? kysyy Jussi Lahtinen tekoälyteoksellaan

Taidekone laittaa ajattelemaan tekoälyn roolia luovassa työssä. Kuka oikeastaan on taiteilija tekoälyn tuottaessa loputtomasti uusia versioita jo tehdyistä taideteoksista? Kuvataiteilija Jussi Lahtinen halusi nähdä mitä tapahtuu, kun hän luovuttaa koneelle valmiita taideteoksiaan. Lahtisen Urban AI Art testaa uuden teknologian mahdollisuuksia ja on itsenäinen taideteos, jonka kuvavirtaa voi pian seurata internetissä. Teos on valmistunut osana tekoälyn mielikuvia tutkivaa Tampereen yliopiston tutkimushanketta.

Jussi Lahtinen on Urban AI Art -taideteoksessaan syöttänyt aiemmin tekemiään taideteoksiaan tekoälylle, joka tekee teoksista reaaliajassa uusia versioita.

Taidekone käynnistettiin viime vuoden joulukuussa. Sen ensiesitys ja julkistaminen tapahtuvat 31.3.2023 Oulussa, minkä jälkeen jatkuvasti muuttuvaa teosta voi seurata internetissä.

– Taidekone syntyi minun ja ohjelmoija **Henri Sarasvirran** luovan yhteistyön tuloksena. Se on samalla itsenäinen taideteos, jonka kautta nousee esiin kysymyksiä muun muassa siitä, mitä taide on ja mihin taiteilijaa tarvitaan, Lahtinen toteaa.

Uusi teos rakentuu Lahtisen aiemman teossarjan jatkumona, kun tekoälyn yhdisteltävänä on Metropolis-teosten visuaalisia elementtejä. Metropolis-taideteoksissa katsoja näkee fiktiivisiä kaupunkeja taiteilijan tuotua yhteen niiden olemassa olevia elementtejä, vaikka teosten rakennukset sijaitsevat todellisuudessa eri puolilla kaupunkia. Lahtisen mielikuvituksellinen realismi laittaa tarkastelemaan tuttuja kaupunkeja uusin silmin.

Metropolis-teossarja sai alkunsa vuonna 2015, kun Lahtinen innostui Fritz Langin Metropolis-elokuvasta (1927). www.jussilahtinen.fi

Taidekone tekee fiktiivisestä kaupunkimaisemasta yhä fiktiivisemmän ja irrationalisemman. Metropolis-teosten pohjana oleva fyysinen ympäristö, josta taiteilija kuvamateriaalin poimii, etäännyttyä taidekoneessa konkretiasta entistään ja lopputulos on mielikuvitusta bittiavaruudessa. Tekoäly tuottaa ällistyttävän määrän kuvavirtaa hetkessä. Uusia kuvia syntyy niin kauan, kunnes kone sammutetaan ja verkkosivu suljetaan.

Taidekone valitsee paloista, taiteilija ajattelee ja luo

Lahtinen kertoo lähteneensä innoissaan kokeilemaan, mitä tekoälyn avulla syntyy.

– Taiteilijana en pidä niinkään kovin mielekkäänä vastata, sen sijaan teosteni kautta esitän kysymyksiä. Olen pohtinut tämän taideteosprosessin aikana esimerkiksi sitä, voiko taidekone luoda uusia taideteoksia vai tuottaako se vain luonnoksia. Mikä on taiteilijan rooli prosessin missäkin kohtaa, kun lopputuloksena kone tuottaa aiemmin tehdyistä taideteoksista loputonta kuvavirtaa? Tällä haluan nostaa esiin myös pohdintaa tekijyydestä tekoälytaiteessa.

Urban AI Art-teoksessa Lahtisen oli käsiteltävä Metropolis-taideteoksiaan tekoälylle sopivaan muotoon. Uudelleen käsitelyjä ja piirrettyjä kuvia kertyi sata kuvapalaa.

– Lähdin uteliain mielin selvittämään, mitä tekoälytaide voisi tarjota. Minulla ei ollut tekoälystä aikaisempaa kokemusta sen käytöstä taiteessa. Syötin omat taideteokseni taidekoneelle ja jäin mielenkiinnolla odottamaan, mitä uutta saattaisi syntyä.

Lahtinen ei halua antaa mitään lukuohjeita siitä, miten taidekoneen tuottamia kuvia pitää katsoa.

– Taiteilijaa tarvitaan syventämään tunnetta tai viestiä, jonka taiteilija itse on valinnut teokseensa. taidekone ei ymmärrä merkityksiä, vaan se työskentelee ilman luovaa prosessia. Kone tuottaa maailmaan kuvavirtaa, ihminen luo, Lahtinen ajattelee.

– Koneella on ainoastaan valta tuottaa sille syöttämieni teosten avulla. Sillä on koneen valta valita tai olla valitsematta. Katsoja saa mahdollisuuden samaan valta-asemaan, kun hän voi vapaasti valita minkä taidekoneen tuottaman kuvan kohdalle hän pysähtyy tavoitellakseen kokemuksia, tunnetiloja, muistoja, mielle yhtymiä, ideoita ja inspiraatioita.

Tekoäly taiteilijalle uhka vai mahdollisuus?

Taidekoneen tuottaman kuvavirran seuraamista Lahtinen vertaa kullankaivuuseen. Siinä joko löytyy kultahippuja, kenties jotakin suurempaa tai ei mitään. Taidekoneen virtaa ei voi kelata eteenpäin eikä taaksepäin, eikä sillä ole historiaa. Katsojan on oltava valppaana hetkessä ja tartuttava siihen, mitä kulloinkin ruudulla näkyy. Taidekonetta katsotaan internetin kautta, mutta kyseessä ei silti ole video. Kaikki kuvat tuhoutuvat niiden esiintymisen jälkeen.

Henri Sarasvirran ohjelmoima tekoäly on kehitetty vain Urban AI Art -taideteosta varten. Vaikka Lahtinen vierastaa varsinaista hyötyajattelua, sitä että käsissä olisi jonkinlainen teknologisetieteellinen tuotantoväline, hän keksii koneelle käyttöä. Tekoäly voi esimerkiksi auttaa taiteilijaa henkilökohtaisessa kestävydessä, sillä se luonnostelee väläyksessä kuvan, joka muuten vaatisi useita tunteja Photoshopissa.

– Minulle taidekoneesta syntyi inspiraation lähde, jonka kanssa haluan jatkaa taiteen tekemistä. Voin esimerkiksi ottaa taidekoneesta raakakuvan ja jatkaa sen piirtämistä ja visuaalista käsittelyä. Syvennän tarinaa ja luon uusia merkityksiä. Olen antanut koneen myllytettäväksi teoksiani, mutta saan prosessin kautta myös takaisin.

Yhteistyöstä taidekoneen kanssa syntyy myöhemmin julkaistava taideteossarja *Happy Dystopia*.

– Pidän tekoälyä taiteilijan luomisprosessissa kumppanina enemmän kuin tulevaisuuden uhkakuvana. Kyse on eräällä tapaa lähentymisestä ihmisen ja uuden teknologian välillä. Toki tekijänoikeuskysymyksissä tekoäly saattaa luoda taiteilijoille enemmän uhkakuvia kuin luotettavaa kumppanuutta.

Mielikuvia tekoälystä tutkitaan tieteen ja taiteen keinoin

Lahtisen tekoälyteos on syntynyt osana hanketta *Urbanit utopiat ja dystopiat: Tekoäly taiteessa ja yhteiskunnassa (UrbanAI)*. Koneen Säätiö rahoittaa yhteiskuntatieteen ja taiteen yhdistävää hanketta vuosina 2021–2024.

UrbanAI tarkastelee tekoälyn ihmisissä tuottamia mielikuvia urbaanissa todellisuudessa. Tutkijat selvittävät, millaisia tarpeita, toiveita ja pelkoja ihmisillä on suhteessa älykkääseen teknologiaan ja millaiseksi tulevaisuus voi muodostua. Lahtinen toimii hankkeen taiteilijana.

– Hankkeemme tutkii älykkäiden teknologioiden herättämiä mielikuvia, huolia ja toiveita. Arjen ja asuinympäristöjemme teknologisoituminen on nopeaa ja tarvitaan tutkimusta siitä, miten ihmiset kokevat muutoksen ja millaisia tunteita uudet teknologiat heissä herättävät. Hankkeessa kuvataide luo tieteellisen tutkimuksen rinnalle toisen perspektiivin teknologiseen elämään, kertoo hanketta johtava sosiaalipsykologian professori **Atte Oksanen**.

Tutkimusryhmä tavoittelee ymmärrystä erilaisista mahdollisista maailmoista, joita älykkäiden teknologioiden tulon liittyy.

– Urban AI Art -teos on esimerkki tällaisesta avauksesta täysin uuteen maailmaan ja tulevaisuuteen, joka on täällä jo nyt, Oksanen sanoo.

***

Taiteilija Lahtinen arvostaa korkealle yhteistyötä ohjelmoija Sarasvirran ja professori Oksasen kanssa. Roolit ovat selvillä ja työskentely on sujunut luottamuksessa. Koneen Säätiön rohkeutta Lahtinen kiittää siinä, että säätiö haluaa rakentaa siltaa taiteen ja tieteen välille. Säätiön rahoituksen turvin Lahtinen on voinut paneutua tekoälyn tuomiin mahdollisuuksiin omassa taiteellisessa työskentelyssään kolmen vuoden ajan – ja vapaana kohtaamaan, millaisia oivalluksia eteen tulee.

Urban AI Art -taideteos julkistetaan perjantaina 31.3.2023 klo 12–13 Oulussa. Maailman ensiesityksen paikkana on Tellus Arena Oulun yliopiston Linnanmaan kampuksella. Taidekone avataan tuolloin julkiseksi rahoittajan, yhteistyökumppanien, tutkimushankkeen ja taiteilijan ollessa paikalla.

Julkistamisen jälkeen tekoälytaidetta voi seurata osoitteessa: www.urbanai.fi

Jussi Lahtinen
URBAN AI ART
www.urbanai.fi

Kuvataiteilija: Jussi Lahtinen
Ohjelmoija: Henri Sarasvirta (Moido Games)

Urban AI Art on osa Urbaanit utopiat ja dystopiat: tekoäly taiteessa ja yhteiskunnassa (Tekoälyn mielikuvat – UrbanAI) -hanketta.

<https://projects.tuni.fi/urbanai/>

Hankkeen johtaja: Atte Oksanen, sosiaalipsykologian professori, Tampereen yliopisto

Hankkeen toteutuspaikka: Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Tampereen Yliopisto

Hankkeen ja taideteoksen rahoittaja: Koneen Säätiö

Hankeyhteistyö: Oulun Yliopisto, Oulun AMK, Moido Games, Oulun kaupunki

Lisätietoja ja haastattelupyynnöt:

Taideteos:

Kuvataiteilija Jussi Lahtinen
UrbanAI -hankkeen taiteilija
jussi.lahtinen@tuni.fi

Julius.visuals.finland@gmail.com

050 3524169

+358 50 3524169

<https://jussilahtinen.fi>

Urbaanit utopiat ja dystopiat: tekoäly taiteessa ja yhteiskunnassa (UrbanAI) -hanke:

Sosiaalipsykologian professori Atte Oksanen, Tampereen yliopisto

<https://www.tuni.fi/fi/atte-oksanen>

atte.oksanen@tuni.fi

050 318 7279

<https://projects.tuni.fi/urbanai/>